

ESKIL BLOCK:

Politiken som experimenterande

Dagens komplicerade samhälle har enligt framtidsforskaren vid Försvarets Forskningsanstalt, tekn lic Eskil Block, lett till att demokratin spårat ur även om detta inte varit avsiktligt. Tiden är därför mogen att ta upp "den svenska modellen" till debatt. Ett sätt att finna nya lösningar vore att låta olika landsdelar utprova nya idéer inom skilda områden som näringspolitik, skola och kriminalvård. Författaren förespråkar även ett samgående mellan de tre borgerliga partierna. Då skulle den breda sakkunskapen inom moderaterna förenas med centerns känslighet för störningar och liberalismens handlingsberedskap.

Politikernas syn på forskningen har ventilerats på SvD:s kultursida. Är nu tiden inne att ta upp hur forskare ser på politikerna?

Opinionsundersökningar visar högst dramatiska ras i politikernas anseende på senare år. Många klagar också mer konkret på hur politikerna sätter partiträtorna före landets väl, och kortsiktiga valframgångar framför uppbyggnaden av landets ekonomi på längre sikt. Så har det varit länge: men då det finns mindre att fördela, ställs kraven högre på politikernas kunnighet, ansvar och samarbetsförmåga.

Säkerligen har en del av politikernas uppträdande ett samband med hur de behandlas i massmedia. Förr visades politiker stor respekt av reportrarna, och de fick framträda inför stor publik med långa anföranden. Idag avbryts de hänsynslöst med tillspetsade och ofta okunniga frågor från reportrar som ingalunda alltid utsetts främst på grund av sin kunnighet. Å andra sidan finansieras partierna numera över skattsedeln, medan förr lokala bidragsgivare betydde något avgörande. Båda tendenserna fokuserar debatten på partiledarnas personlighet och på deras ofta ganska tillfälliga uttalanden – inte på partiet i stort eller vad det utträttat. Opinionsbildningen sker alltmer i en tunn tyckarmaffia i huvudstaden, snarare än att baseras på de stora grupperna kunnigt folk ute i provinserna.

Väljarföraktet

Resultatet kan i värsta fall bli ett cyniskt förakt för väljarna – "boskapen", "knegarna". "Svensson" är som bekant uttryck som svänger sig med långt utanför hippiekretsarna och underhållningsindustrin. Tydligt är, att e

sådant väljarförakt lätt kan bli grogrund för antidemokratiska rörelser och en ursäkt för personer som medvetet – om än av ideella skäl – söker föra allmänheten bakom ljuset i fråga om politikernas misslyckanden tex inom skolan, u-hjälpen, kriminalvården, förvaltningen av pensionsfonderna, industri- och bostadspolitiken eller skattesystemet för att ta några vanliga exempel ur den stora högen.

Debatten kan från denna utgångspunkt föras vidare, antingen genom att mer specifikt ta upp och belägga enskilda exempel av misslyckanden och hur politiker och massmedia sökt skylla över dem. Eller kan man fokusera på bestämda politiker – inte minst från det glada sextioalet – som med olika orealistiska löften låst fast det fortsatta meningsutbytet. Här vill jag emellertid använda mig av ett tredje angreppssätt, mer i linje med den artikel jag tidigare publicerat i denna tidskrift om Sveriges Radios roll i svensk opinionsbildning. Där drog jag fram nya alternativ till organisation och utkrävande av ansvar, och det är min avsikt också här.

Erkänna misslyckanden

Min utgångspunkt är då den rent vetenskapliga, nämligen att politiker i likhet med vetenskapsmän utför experiment – i detta fall med samhället – vilkas utgång inte på förhand kan avgöras. Det ligger i sakens natur att sådana experiment kan misslyckas. Men just därför – och emedan just experiment med samhällen är särskilt kostnadskrävande – måste uppläggningsen, genomförandet och utvärderingen av dylika experiment offentliggöras och diskuteras lika ingående som våra kära miljövännor diskuterar experiment inom tex industrin. Man kan

rent av kosta på sig att citera Aftonbladets förre chefredaktör, den lysande filosofen och kortdistanslöparen Gunnar Fredriksson, som redan på 1960-talet utgav en bok om "Det politiska språket", där han avkrävde sina egna partivänner erkännanden av deras misslyckande. Känt är att Tage Erlander – men däremot aldrig någonsin Olof Palme – fascinerades av denna frågeställning. I en sann demokrati måste ligga en möjlighet för väljarna att avgöra hur långt de kan lita på de löften politikerna avger i valrörelserna. "Men Palme är ingen intellektuell" yttrade sig en av hans närmaste medarbetare så sent som i somras.

Frågan är emellertid mer djupgående än Olof Palmes personlighet. Det gäller å ena sidan vissa grundläggande strukturförändringar i vårt samhälle, som i högre eller lägre grad har drabbat hela Västerlandet, å den andra sidan högst reparerbara brister i våra grundlagar.

Strukturförändringar

De grundläggande strukturförändringarna har ytterst sin rot i tekniska uppfinningar, vilka på en gång underlättar för en liten grupp människor att styra de övriga och samtidigt gör samhället med sårbart för yttre störningar som krig eller naturkatastrofer. Så länge var lantbrukare på sin ägandes gård kunde framställa allt han behövde, var hans beroende både av köpmän och byråkrater ringa. Men med stora fysiska installationer som vatten- och avloppssystem, vägar och järnvägar, elektricitet och gas, alltmer centraliserad produktion av varor och tjänster, allt större skolor, sjukhus, datorer och kraftverk, blir människor med nödvändighet

mer beroende av varandra, såväl inom som mellan länderna.

Att också nyhets- och opinionsbildningen såväl som de politiska och fackliga besluten som följd av detta sker på allt högre nivå är därför logiskt, om än inte helt oundvikligt. En konsekvens svår att undvika blir att många beslut vilka förr fattades av lokala förtroendemän, som envar kände personligen, i "jämlighetens", "enhetlighetens", "effektivitetens" eller "lönsamhetens" namn förflyttas uppåt, till en här av centralt placerade experter. Några av dessa kallas visserligen politiker och dessas personligheter och åsikter marknadsförs i massmedia. Men få kan träffa dem personligen och flertalet tekniska experter och beslutsfattare – såväl i den privata som den offentliga sektorn – förblir komplett obekanta och i viss mening oansvariga för den breda allmänheten. På detta vis försvåras inte minst utkrävandet av ansvar för misslyckanden och tjänstefelet som begrepp uttunnades följdriktigt av justitieminister Geijer. Ledande statsvetare – tex professor Nils Elvander i Uppsala – talar med all rätt om "korporativism". I andra sammanhang talas om en ny "härskarklass" vilken på unik kunskap och organisation bygger ett exklusivare maktmonopol än förr kapitalisternas.

Det är viktigt att understryka att denna urspårning av demokratin inte är avsiktlig. Karaktären hos de styrande är heller inte vad som angripes. Även om de personer som sitter i toppen av ett sådant system är oförvitliga och gör sitt bästa, riskerar själva opersonligheten i systemet att göra människor oroliga och få dem att alltmer ifrågasätta de alltmer komplicerade beslut vilka med långtgående konsekvenser tas så högt ovan deras huvuden.

Min bedömning av centerpartiets hållning i kärnkraftfrågan är den, att oron långt mer gäller det sätt varpå beslut av denna art tas än själva tekniken som sådan. Eftersom centerpartiet är en fullvärdig regeringspartner, kräver vanlig hövlighet, att denna oro görs föremål för lika allvarliga "rådslag" inom borgerligheten som inom socialdemokratin.

En sådan debatt måste ta hänsyn till att strävan efter större reellt deltagande i besluten, inte minst på det lokala planet, kan ha nackdelar. En nackdel – som redan förmärkts efter MBL-lagarnas genomförande – är förlust i tid och effektivitet. En annan risk man löper är givetvis ökad politisk splittring, även mellan skilda landsdelar med olika politisk majoritet, tex mellan sydvästra Sverige å ena sidan, nordöstra å den andra. Men klart är att tiden är högst mogen att ta upp "den svenska modellen" till debatt. Det råder idag en större åsiktssplittring än någonsin efter kriget, och om inte en samlingsregering eller långtgående partisammanslagningar kommer till stånd, riskerar vi antingen ytterst handlingssvaga regeringar eller utbreddt folkligt missnöje. Det är då rimligt att först och främst granska hur liknande problem löses utomlands.

Internationella jämförelser

Några länder har tillvaratagit direktdemokratin bättre och andra sämre än vi. Schweizarna låter folkomröstningar vara avgörande och förlägger många frågor till kantonalnivån. Delstaterna även i Västtyskland, Canada, Australien, USA och många latinamerikanska länder har stort inflytande. Anglosachsarna utser dessutom många ämbeten genom direkta och öppna

personval i stället för att tillsätta dem efter skicklighet som förr eller utdela dem som parti-belöningar, vilket system Palme införde i Sverige. En motsatt tendens föreligger i Finland och Frankrike: glesa val och handfast president-styre.

En fransk kärnkrafttekniker i nyckelställning skattade sig i samtal med mig i våras lycklig jämfört med sina svenska kolleger, eftersom hans land har en president som sitter på sju år, ej tre, och under denna längre period av handlingskraft dessutom själv kontrollerar TV:s personalpolitik och får stöd av de tillväxtorienterade kommunistiska fackföreningarna mot utomparlamentariska miljövänner. Nog vore det bra att statsmakterna tog ett fastare grepp över Sveriges Radios allt okynnigare fackförening. Men ett renodlat presidentstyre av finsk eller fransk typ vore nog otänkbart i Sverige. Snarare finge man tänka sig en ökad decentralisering av tysk-schweizisk modell.

En annan dimension än centralisering—decentralisering är graden av tolerans för småpartier och åsiktsriktningar, gentemot den centrala handlingskraften. Både det brittiska och det franska systemet innehåller spärrar mot småpartier — liksom vi har här i Sverige. Danskar och holländare däremot menar att det ligger en styrka i att man i aktuella frågor kan få fram opinionsyttringar utanför de reguljära partierna. De menar dessutom att sådana nya opinionsyttringar bör kunna få slå igenom i TV. Liksom förr i tiden nya folkrörelser kunde starta tidningar, kan de i Nederländerna helt enkelt genom att samla underskifter få egen programtid. Eftersom på detta vis programmedarbetarna blir öppettid politiska, ger man dem lägre anställningstrygghet och tillser att

fördelningen av tjänster och programtid svarar till den politiska balansen i riksdagen.

Revidera TV:s ställning i svensk politik!

Vårt svenska system avviker på flera karakteristiska punkter från britternas, fransmännens och holländarnas. Viktigast är troligen att partifinansieringen hos oss till så stor del sker skattevägen och att partispärren är så hög som 4 %. Men kanske ännu viktigare är att TV, som ju numera spelar en nyckelroll i opinionsbildningen, körs med så lösa tyglar. Därtill kommer, att företaget i växande grad övergivit den gamla uppfattningen, att monopolställningen måste medföra ett absolut krav på neutralitet hos programmedarbetare med fast anställning. Man gick så långt att medarbetare som ställde upp i val, avstängdes för viss tid från de politiska programmen.

Nu visar somliga nyhetsreportrar inte bara öppet sina sympatier för ett visst svenskt parti. I "kommenterande nyhetsprogram" kan man få höra medarbetare tala om för tittarna vad de skall tycka även i främmande länders valkampanjer. Man nöjer sig för övrigt inte med att driva privat utrikespolitik i program som öppet annonseras som politiska — utan låter företrädare för extrema politiska uppfattningar framträda och agitera även i religiösa program, i barnprogram, i underhållningsprogram tex i packhusmiljö och varför inte även i sportprogrammen. Endast meteorologerna förefaller ännu så länge helt oförvitliga, men så har de ju också en annan arbetsgivare och ett annat fackförbund.

Ingen kan nämligen längre neka att den egentliga konflikten föreligger mellan ett fack,

som är så klickstyrt och extremistinfiltret att de mest ansedda politiska reportrarna anmält sitt uttråde, och en svag och viljelös arbetsgi-varpart. Därmed borde tiden vara mogen för att fullständigt revidera avtalet mellan staten och Sveriges Radio – i stället för att förlänga det, som regeringen beklagligtvis gjort.

Men en sådan avtalsrevision är så ideologiskt laddad, att den måste föregås av en diskussion som ifrågasätter hela maktbalansen i det svenska samhället. Själva huvudorsaken till monopolställningen är ju dels teknisk, dels en frontställning mot reklamfinansiering. På den första punkten kan man säga att den ökade tillgången på kanaler och programtid gör det möjligt att lägga det argumentet åt sidan, att tiden inte kan uppdelas. På den andra punkten kan man ifrågasätta om en svensk reklam-TV eller en nordisk satellit är till den grad värre än den tysk-franska satellit, som vare sig vi vill det eller inte, snart kommer att stråla ut sin reklam – säkert även på svenska – över hela den tätbebyggda delen av vårt land.

Men, även om man tar avstånd från reklam-TV, finns minst tre andra möjligheter. Den första är en fransk modell, där regeringen får ett mer direkt inflytande över personalpolitiken och direkt kan avskeda reportrar, som begagnar sin monopolställning till att driva propaganda, samt nyanställa kunnigt folk, gärna på begränsad tid.

Den andra modellen är den finska eller holländska, där personalanställning och tidstilldelning görs direkt proportionell mot partiernas ställning i riksdagen. Resonemanget innebär, att då flertalet reportrar redan givit avkall på sin politiska neutralitet, åläggs de uppge partitillhörighet, och utses – likt landshöv-

dingar – efter denna. Likt landshövdingekåren får man på detta sätt färre extremister – men kanske också mindre nyskapare. Men reportrarna har själva så velat!

Den tredje modellen – som tycks vara på väg – är att man genomför en mycket långtgående regionalisering. Varje region får en egen TV-station, med sin andel av totala sändningstiden baserad på regionens invånarantal. Denna regionala station får sedan en politiskt utsedd, regional styrelse i stil med de regionala universitetsstyrelserna – och det blir dessa regionala styrelser som efter ett normalt, offentligt anställningsförfarande har att handlägga anställningspolitiken efter eget politiskt huvud.

Fullfölj blockbildningen ...

Vilken av dessa tre modeller man väljer är betydelsefullt för den strategi man på övriga områden vill tillämpa, för att lösa upp politiska dödlägen och motverka orimlig centralisering och byråkratisering. Det skall då främst sägas, att den franska modellen och ävenså den regionala, om man så vill västtyska, kräver en mer långtgående blockbildning än nu.

Ty är holländarnas modell för fri opinionsbildning beundransvärd, bör alla kloka demokrater däremot undvika deras partisystem. Deras oöverskådliga antal partier gör varje regeringsbildning till en komplicerad menuett där dansörerna och stegen redan till sitt antal lämnar åskådaren sidoställd. Det anglosachsiska systemet med två politiska block med var sitt huvudalternativ är vida att föredra, och det praktiseras utanför engelsktalande länder bl a i Västtyskland och – modifierat – i Frankrike.

I valet mellan dessa skilda alternativ bör först noteras att Sverige redan nu på flera sätt är på väg mot en mer uttalad blockpolitik av anglosachsisk typ. Socialdemokratin har under Olof Palmes ledning radikaliserats och polemiserats. Alldeles bortsett från partitoppens nålstickspolitik mot kompetent folk inom borgerligheten och näringslivet och oförmågan att hålla rågången klar vänsterut, framgår det tydligt hur också mer sansade kandidater till partiledarposten som Hans Gustafsson, Kjell-Olof Feldt, Thage G Peterson eller John-Olle Persson i många frågor är radikalare än man vanligen var på Erlanders tid.

Borgerligheten har visserligen visat sig i stånd att hålla samman en trepartiregering. Men det finns bland de borgerliga partierna två stora svagheter, som hänger inbördes nära samman. Den ena består i tvekan om att låta samverkan gå ännu längre, mot en verklig partisammanslagning. Det är väl känt att sprickorna på idéplanet inom socialdemokratin går väl så djupt som inom borgerligheten (tex då det gäller tillväxtambition och teknikvänlighet eller ifråga om försvarsvilja och neutralitet mot diverse kommunistiska "befrielseörelser"). Borgarna har emellertid ännu inte på fullt allvar tagit upp frågan om en sammanslagning av ungdomsförbunden och idétidskrifterna. Just där tycker man att taket borde kunna vara högt och debatten livlig om de mer långtgående handlingsalternativen för borgerligheten – bortom dagens brandkårsutryckningar och konstgjorda-andningsförsök inom tex industripolitiken, utbildningen och brottsbekämpningen. Säkert är att allmänheten – väljarna – skulle vara betjänta av klarare långsiktiga alternativ. Själve Erlander har nu ut sagt,

att medan man förr av taktiska skäl spelade på splittringen inom borgerligheten, vill han nu i landets intresse uppmana de borgerliga partierna till ett intimare samgående.

... genom att kombinera idéer från alla tre partierna!

Den andra svagheten – som sammanhänger med samarbetssvårigheterna – består i en remarkabel idétorra. Jag har ofta tillfälle att samtala med de mer begåvade "halmhattarna" och kan då konstatera att de avvisar nästan varje förslag med att "liberalismen innebär mindre lagstiftning, inte mer" och att nya idéer följaktligen inte är välkomna. "Vi har nog med idéer själva", heter det. Fan tro't, sade redan Rellingen.

Många av de verkligt nya idéerna inom svensk politik har ju i själva verket ingalunda kommit från liberalerna, som dessutom förmått stöta bort så viktiga grupper som de kristna och den organiserade tjänstemannarörelsen, utan från det i pressen med orätt föraktade centerpartiet. Där har man tidigast och klarast inom borgerligheten uppmärksammat funktionsstörningarna i det moderna, högcentraliserade industrisamhället – vilket däremot inte betyder att det partiet alltid har kunnat stå till tjänst med de mest konstruktiva lösningarna. Men ett samgående skulle göra det möjligt att förena den breda sakkunskapen inom moderaterna med centerns känslighet för störningar och liberalismens handlingsberedskap.

I så fall skulle inte bara socialdemokraterna utan också borgerligheten bli en intressant diskussionspartner för löntagarorganisationerna och andra organ i samhället med önskan att

överleva bortom nästa val. Uppenbart är att idéer skulle mötas, födas och konkretiseras. Det skulle vara möjligt att inbjuda breda grupper experter till överläggningar innan en idé i form av proposition eller motion skulle nå riksdagen. Initiativet skulle på anglosachsiskt manér i många frågor bli jämnare fördelat mellan de båda blocken. Men det är just i det läget frågan kommer upp om hur sådana idéer bör genomföras och utvärderas i praktiken. Det torde nämligen inte minst inom borgerligheten råda stor enighet om att reformtakten under Palme-Lidbom var något andlös. Långifrån alla förslag var ens så juridiskt genomarbetade, att de förtjänat att framläggas. När det gäller genomförandet, vill jag citera en socialdemokratisk generaldirektör med förflutet som forskare: "En stor del av våra lagar skulle ha försetts med 'solnedgångsparagraf' så att de automatiskt hade blivit upphävda inom fem år, där riksdagen inte annorlunda beslutat".

Regionalisera

Den bärande tankegången i centrens samhällskritik har ju varit, att glesbygderna och de produktiva elementen i samhället inte får utsugas av den centrala byråkratin, och att den tekniska utvecklingen inte får drivas därhän, att medborgarna blir främlingar i sitt eget samhälle. Tyvärr har problemet i stor utsträckning lösts genom utlokalisering av centrala ämbetsverk till stor kostnad och föga nytta, samt genom att tekniken och teknikerna fått löpa gatlopp i spalter och TV-rutor.

Mer konstruktivt vore det om centrens regeringspartners tog upp centrens idéer till sympo- sier med inbjudna experter från skilda håll –

precis som socialdemokratin ordnat rådslag kring tex de ogenomtänkta idéerna om lönta- garfonder och nedrustning – för att kunna om- vändla dem till genomförbara propositioner el- ler motioner i riksdagen. När det gäller decen- traliseringen finns ju den alternativa möjlighe- ten att flytta ner en rad beslut på länsplanet – inklusive viktiga utnämningsfrågor – medan bla vård- och utbildningspolitikens detaljut- formning, uppsikten över kommunerna och nä- ringspolitiken sannolikt kräver större enheter än de nuvarande länen.

Skulle man nu kunna finna lagom stora och bärkraftiga, politiskt och historiskt någorlunda enhetliga och ekonomiskt och geografiskt sam- manhållna enheter av denna typ, vore de ju idealiska som maktcentra lämpade att styra de lokala behoven av tex utbildning, industritöd, kulturliv, TV- och radioprogram m m efter de politiska och andra behov som gör sig gällande i just den regionen. Men är en sådan idé poli- tiskt genomförbar? Att slå ihop landsting har aldrig varit populär.

På just den punkten har jag det senaste året skrivit en rad artiklar i skilda landsortstidning- ar och hållit seminarier på skilda håll i landet, bla på de lokala högskolorna. Intresset för dyli- ka projekt förefaller starkare, ju längre från huvudkommunen man kommer. Livligast gen- svar har jag fått på förslag att förena de fyra nordligaste länen i ett experiment med samord- nad, utlokaliserad näringspolitik, och de två Skåne-länen jämte Hallands och Kronobergs i ett annat experiment med mer differentierade och prestationsinriktade skolformer. På längre sikt kunde sedan bla Västkusten, sydöstra Sve- rige och Bergslagen utväljas för experiment, där på samma sätt en region – nog stor att ha

egen högskola, hovrätt, TV-station, MILO-område och centrallasarett – medverkar i utprovningen av en politisk idé – med alla sina institutioner. Hysterin och ropen om extrema åtgärder i Stockholm, uppiskad av massmedia där, påverkar ju visserligen riksdagen – men knappast de lokala landstingen. När en idé är tveksam, kan den till lägre kostnad prövas i en region, innan den på lidbomskt maner manglas ut på en natt över hela riket. Slår den väl ut, kan den efterapas av fler och slutligen antas för landet i dess helhet.

Driven till sin yttersta konsekvens innebär denna idé att politiska reformer, som med snabbt växlande majoriteter och knappa marginaler inte skulle gå att genomföra över hela landet utan omfattande protester, dock skulle kunna prövas, nämligen lokalt. Dessa regioners "storlandsting" skulle rentav gradvis kunna helt ersätta centrala ämbetsverk som kriminalvårdsstyrelse, socialstyrelse, skolöverstyrelse och tom organ för internationellt bistånd. Genom att de skilda regionerna har olika politisk profil, kan de driva helt motsatt politik – tex i fråga om val av biståndsländer eller skolsystem. Visby-överenskommelsen om skolan kan tex sättas ur spel i Skåne-regionen, knarket utrotas med effektivare kriminalvård och polisinsats i Göteborgsregionen, Bergslagen kräva bättre tid för folkbildning på TV och Norrland samordna sin industripolitik.

Utvärdera

Men det säger sig självt – och därmed är jag åter inne på huvudtemat i denna artikel – att dessa lokala experiment, likaväl som Palme-

regimens riksomfattande, måste planeras bättre än hittills och i efterhand utvärderas av kunnigt folk i relation till på förhand givna löften. Att uppnå detta betyder dels i regionerna mycket intimare samarbete än hittills mellan politiker, administratörer och de lokala högskolorna, dels på riksplanet ett ökat inflytande för och en ny vitalisering av de traditionella organ vi har för att kontrollera missgrepp inom förvaltningen. Hit hör främst JO-ämbetena, statskontoret, riksrevisionsverket, riksdagens revisorer och på ett mer indirekt sätt organ som Statistiska Centralbyrån och Forskningsrådsnämnden.

Jag har redan tidigare i dagspressen föreslagit att man vid sidan av den nuvarande Kammaren skulle ha en Senat – vald på lång tid i enmansvalkretsar bland män och kvinnor med viss erfarenhet av offentliga värv – för att nogare granska missgrepp i förvaltningen, bristande sammanhang i lagstiftningen samt nya idéer. Samtal med kunnigt folk har givit vid handen, att både de förutnämnda storlänen och valkretsarna för dessa från partierna mer fristående senatorerna bör vara ett eller flera län och endast i undantagsfall uppdelas i befintliga län. Man kan tex tänka sig att vart län väljer en senator och att de län som överstiger en viss befolkningssiffra – tex fyrahundratusen eller en halv miljon – uppdelas i två valkretsar. På detta vis undviks skerrymandering, dvs att man avgör den politiska sammansättningen genom att fiffla med valkretsarnas gränser.

Det är också betydelsefullt att dessa senatorer – liksom gärna andra höga ämbetsmän som lokalradiochefer, landshövdingar, universitetsrektor och presidenter för hovrätterna – inte utses genom politiska utnämningar centralt utan på anglosachsiskt sätt genom val ef-

ter ansökan och noggrann meritgallring enligt uppsatta specifikationer.

Senatorerna bör dessutom till sitt förfogande ha ett sekretariat och andra faciliteter. Man kan t ex tänka sig att medan de lokala universitetet läggs under resp storlandsting, senaten direkt knyts samman med Uppsala Universitet

och med de ovan nämnda organen för samhällskontroll. På detta vis skulle det bli möjligt att genomföra experiment i samhället på ett mindre kostsamt sätt och med en grundligare utvärdering av hur politikernas löften i praktiken utfallit.